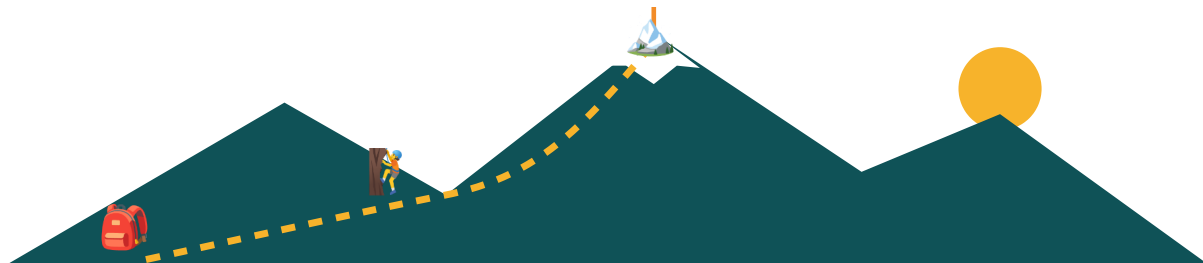

חט"ב · ז'–ט'

מטפסים על הטקסט

אסטרטגיות קריאה לחטיבת הביניים

החוברת מלמדת לקרוא כמו מטפסי הרים: **מתכננים** את המסלול לפני הקריאה, **עוצרים בתחנות** בזמן הקריאה, ומביטים **מהפסגה** אחרי הקריאה. בכל טקסט יש שאלות בשלושה מפלסים, ושאלות על הדרך שבה הטקסט כתוב.

שלושה מפלסי שאלות ועוד אחד

איך הטקסט כתוב

מבנה, מאזכרים, קשרים לוגיים, משלב ובחירות של הכותב.

מפלס 3: מעבר לשורות

עמדה, הערכה וקישור לעולם ולעצמי.

מפלס 2: בין השורות

הסקה ופרשנות. מחברים רמזים מכמה מקומות בטקסט.

מפלס 1: בתוך הטקסט

איתור מידע. התשובה כתובה, ואפשר להצביע עליה.

מה בחוברת

דף אסטרטגיות לתלייה בכיתה

מה מחפשים בטקסט: סוגי טקסטים, פענוח מילים, מילות קישור

ארבע סימניות לגזירה

טקסט 1: למה מתבגרים לא נרדמים מוקדם? · טקסט מידעי עם טבלה

טקסט 2: התחנה של סבא · טקסט סיפורי

טקסט 3: מים מן הים · טקסט מידעי עם תרשים

טקסט 4: מכתב לראש העירייה: תנו לנו מקום · טקסט טיעוני: מכתב

טקסט 5: שני מבטים על עץ אחד · זוג טקסטים להשוואה

חט"ב · ז'ט'

מטפסים על הטקסט

אסטרטגיות קריאה לחטיבת הביניים · לפני, בזמן ואחרי הקריאה

אחרי הקריאה

מביטים מהפסגה

1. **מסכמים את הרעיון המרכזי**
בשניים-שלושה משפטים, במילים שלי.
2. **מארגנים**
טבלה, ציר זמן, תרשים זרימה או מפת מושגים.
3. **מגיבים**
מסכים? משתכנע? מה הייתי שואל את הכותב?
4. **מחברים**
לעצמי, לטקסט אחר, למה שקורה בעולם.
5. **בודקים את המטרה**
האם קיבלתי תשובה למה שרציתי לדעת?

בזמן הקריאה

עוצרים בתחנות בדרך

1. **מסכמים כל פסקה**
במשפט אחד: מה הרעיון כאן?
2. **מסמנים בשוליים**
✓ הבנתי? ? לא ברור! חשוב או מפתיע
3. **מפענחים מילה חדשה**
הקשר, שורש, חלקי מילה, ורק בסוף מילון.
4. **עוקבים אחרי הקשרים**
מאזכרים (על מי מדובר?) ומילות קישור (איזה קשר?).
5. **בודקים את ההשערה**
האם צדקתי? מה השתנה?

לפני הקריאה

מתכננים את המסלול

1. **מציצים במפה**
כותרת, כותרות משנה, מילים מודגשות, טבלאות ואיורים.
2. **מזהים סוג ומטרה**
מידע? סיפור? שכנוע? למי הטקסט פונה?
3. **מפעילים ידע קודם**
מה אני כבר יודע/ת על הנושא?
4. **משערים**
על מה הטקסט? מה אגלה בו?
5. **מציבים מטרה**
מה אני רוצה לדעת בסוף הקריאה?

פותחי שאלות לפי מפלס

מפלס 2: בין השורות

- מדוע לדעתכם...? הוכיחו מהטקסט.
- מה אפשר להסיק מ...?
- מה הקשר בין... לבין...?
- מה מרגישה הדמות כאשר...? איך אתם יודעים?

מפלס 1: בתוך הטקסט

- לפי הטקסט, מי / מה / מתי / איפה...?
- מצאו בפסקה... את...
- מנו שני... המוזכרים בטקסט.
- לפי הטבלה / התרשים, כמה...?

איך הטקסט כתוב

- למי / למה מתייחסת המילה...?
- איזה קשר לוגי מביעה המילה...?
- מדוע בחר הכותב בטבלה / בדימוי / בחזרה?
- באיזה משלב כתוב...? הביאו דוגמה.

מפלס 3: מעבר לשורות

- האם אתם מסכימים עם...? נמקו.
- מה הייתם עושים במקום...?
- איך הטקסט קשור לחייכם או לטקסט אחר?
- האם הטיעון משכנע? מה היה מחזק אותו?

מטפסים על הטקסט
מה מחפשים בטקסט?

שלושה סוגי טקסטים

טקסט מידעי

המטרה: למסור מידע ולהסביר.

- הנושא המרכזי ותת-הנושאים (כותרות משנה, משפט ראשון בפסקה)
- עובדות, נתונים, הגדרות ודוגמאות
- מבנה: תהליך, סיבה ותוצאה, השוואה, בעיה ופתרון
- טבלה ותרשים: כותרת, עמודות, יחידות מידה ומקור

טקסט סיפורי

המטרה: לספר חוויה ולעורר רגש ומחשבה.

- דמויות, מקום וזמן; מי המספר?
- הבעיה (הקונפליקט), השיא והפתרון
- רגשות הדמויות ואיך הן משתנות מההתחלה לסוף
- רמזים, דימויים וחזרות: מה הם מוסיפים?

טקסט טיעוני

המטרה: לשכנע את הקורא בעמדה.

- הטענה: מה הכותב רוצה שנחשוב או נעשה?
- נימוקים וביסוס: דוגמאות, נתונים, ניסיון אישי
- טענת נגד והפרכה: האם הכותב מתמודד עם הצד השני?
- סיום וקריאה לפעולה; משלב ואמצעי שכנוע

ארבע דרכים לפענח מילה חדשה

ההקשר

קוראים את המשפט שלפני ואחרי: מה המילה יכולה להיות?

השורש ומשפחת המילים

"התפלה" ← תִּפֵּל, כמו "תָּפַל" (בלי מלח).

חלקי המילה

מורידים תחיליות (ו, ה, ב, כ, ל, מ, ש) וסיומות (ים, וֹת, יוֹת).

מילון, ורק בסוף

בודקים במילון ומחזירים את הפירוש למשפט: האם זה מתאים?

מילות קישור והקשר הלוגי שהן מביעות

הוספה	גם, וכן, נוסף על כך, יתרה מזו
ניגוד	אבל, אולם, ואולם, לעומת זאת, ואילו
ויתור	אף על פי ש, למרות, אמנם... אך
סיבה	כי, מפני ש, משום ש, בגלל
תוצאה	לכן, לפיכך, על כן, כתוצאה מכך
תכלית	כדי ל, כדי ש, על מנת ל-
תנאי	אם, אילו, בתנאי ש-
זמן ורצף	כאשר, לאחר ש, תחילה, לבסוף
הסבר ודוגמה	כלומר, דהיינו, למשל, כגון
סיכום	לסיכום, לסיום, בקיצור

בדיקה עצמית: האם הבנתי?

- ☐ אני יכול/ה להסביר את הרעיון המרכזי במילים שלי.
- ☐ אני יודע/ת מה מטרת הכותב ולמי הוא פונה.
- ☐ פענחתי את המילים החדשות, והן מתאימות למשפט.
- ☐ אני יכול/ה לענות על "למה?" ולא רק על "מה?".
- ☐ אם הלכתי לאיבוד: חוזרים לתחנה האחרונה שהבנתי וקוראים שוב.

✂ גוזרים לאורך הקו המקווקו · מומלץ להדפיס על נייר עבה

שלושה מפלסים

בתוך הטקסט: כתוב 🥾

בין השורות: מסיקים 🧭

מעבר לשורות: מה
דעתי 🏔️

לכן = תוצאה · כי =
סיבה 🔗

אולם = ניגוד · למרות
= ויתור 🔗

יצרה: רות ראש בן ישי

אחרי הקריאה

הרעיון המרכזי במילים
שלי

מארגן: טבלה או תרשים

מה דעתי? למה?

חיבור לעצמי ולעולם

קיבלתי תשובה למטרה?

יצרה: רות ראש בן ישי

בזמן הקריאה

עוצרים בסוף כל פסקה

✓ ? ! בשוליים

מילה חדשה: הקשר,
שורש, חלקים

על מי מדובר? איזה קשר?

האם ההשערה נכונה?

יצרה: רות ראש בן ישי

לפני הקריאה

מציצים: כותרת, תמונות,
טבלאות

סוג הטקסט ומטרתו

מה אני כבר יודע/ת?

השערה: על מה הטקסט?

מטרה: מה אני רוצה
לדעת?

יצרה: רות ראש בן ישי

למה מתבגרים לא נרדמים מוקדם?

1

האם זו עצלות, הרגל רע, או שמשוה בגוף באמת משתנה?

 לפני הקריאה: ☐ הצצתי בכותרת ובמבנה ☐ זיהיתי את סוג הטקסט ☐ כתבתי השערה בשוליים

- 1 בשעה אחת־עשרה בלילה רבים מבני הנוער עדיין ערניים לגמרי, ובשבע בבוקר אותם בני נוער מתקשים לפקוד עיניים. הורים רבים מסיקים מכך שהמתבגרים פשוט "לא רוצים ללכת לישון". המחקר מציע הסבר אחר: בגיל ההתבגרות משתנה השעון הביולוגי של הגוף.
- 2 לכל אדם יש שעון פנימי, המכונה **השעון הביולוגי**. השעון הזה מכוון את הגוף למחזור של כעשרים וארבע שעות: הוא קובע מתי נרגיש ערניים ומתי נתעייף. אחד הכלים שלו הוא **המלטונין**, הורמון שהמוח מפריש כשמחשיך, ומאותת לגוף שהגיע הזמן לישון.
- 3 בגיל ההתבגרות הפרשת המלטונין מתחילה מאוחר יותר בערב, לפי מחקרים בשעה עד שלוש שעות. כתוצאה מכך, מי שבגיל עשר נרדם בקלות בתשע וחצי, מרגיש עייף בגיל חמש־עשרה רק לקראת אחת־עשרה ואף מאוחר יותר. ואולם שעת הקימה בבוקר אינה זאת, כי הלימודים מתחילים באותה שעה. לכן מתבגרים רבים ישנים פחות ממה שגופם צריך.
- 4 כמה שעות שינה צריך? ארגון מקצועי של רופאי שינה בארצות הברית פרסם ב־2016 המלצות לפי גיל, המבוססות על סקירה של מחקרים רבים (ראו טבלה). לפי ההמלצות, בני 13 עד 18 זקוקים לשמונה עד עשר שעות שינה ביממה, כלומר יותר מן המבוגרים.

שעות שינה מומלצות ביממה, לפי גיל

קבוצת גיל	שעות שינה מומלצות ביממה
5-3	10-13 (כולל שנת צהריים)
12-6	9-12
18-13	8-10
מבוגרים (18-60)	7 ויותר

מקור: המלצות האקדמיה האמריקנית לרפואת שינה (2016; למבוגרים 2015)

- 5 מחסור מתמשך בשינה אינו רק עניין של פיהוקים. הוא קשור לקשיי ריכוז וזיכרון, לעצבנות, לירידה בהישגים בלימודים ואף לסיכון גבוה יותר לתאונות.
- 6 מה אפשר לעשות? אי אפשר "לכבות" את השעון הביולוגי, אבל אפשר לעזור לו: לשמור על שעות שינה וקימה קבועות גם בסוף השבוע, להיחשף לאור יום בבוקר, ולהרחיק מסכים בשעה שלפני השינה, משום שהאור שלהם מעכב את הפרשת המלטונין. יש מקומות שבהם הלכו צעד נוסף: בקליפורניה, למשל, נקבע בחוק שיום הלימודים בתיכון לא יתחיל לפני שמונה וחצי בבוקר.

שאלות · למה מתבגרים לא נרדמים מוקדם?

איך כתוב 🔍

מעבר לשורות 📄

בין השורות 📄

בתוך הטקסט 📄

בתוך הטקסט 📄

1 לפי הטקסט, מהו תפקידו של המלטונין?

- א. להעיר את הגוף בבוקר
ג. לשפר את הזיכרון בזמן השינה
ב. לאותת לגוף שהגיע הזמן לישון
ד. להאריך את היממה של מתבגרים

בתוך הטקסט 📄

2 לפי הטבלה, כמה שעות שינה מומלצות לילד בן 10? וכמה לנערה בת 15?

בין השורות 📄

3 נועה בת 14 קמה כל בוקר בשעה 6:30. לפי הטבלה, באיזה טווח שעות כדאי לה להירדם? הראו את החישוב.

בין השורות 📄

4 מה אפשר להסיק מן הפסקה השלישית?

- א. מתבגרים מעדיפים לא לישון
ב. הפער בין שעת ההירדמות המאוחרת לשעת הקימה הקבועה גורם למחסור בשינה
ג. מתבגרים צריכים פחות שינה ממבוגרים
ד. מתבגרים קמים מאוחר באופן טבעי ולכן ישנים מספיק

בין השורות 📄

5 בפסקה הראשונה מוצג הסבר של הורים רבים, ואחריו "הסבר אחר". מהם שני ההסברים, ובמה הם שונים זה מזה?

איך כתוב 🔍

6 "לכן מתבגרים רבים ישנים פחות ממה שגופם צריך" (פסקה 3). איזה קשר לוגי מביעה המילה "לכן"?

- א. ניגוד
ג. תכלית
ב. תוצאה
ד. ויתור

7

איך כתוב

"אחד הכלים שלו הוא המלטונין" (פסקה 2). למה מתייחסת המילה "שלו"? מדוע הכותב לא חזר על השם המלא?

8

איך כתוב

מדוע בחר הכותב להציג את ההמלצות בטבלה, ולא רק לכתוב אותן בפסקה? ציינו יתרון אחד.

9

מעבר לשורות

הציעו שני צעדים שאתם או בית הספר יכולים לעשות בעקבות הטקסט. נמקו כל צעד בעזרת מידע מן הטקסט.

10

מעבר לשורות

האם הייתם תומכים בכך שיום הלימודים יתחיל מאוחר יותר? כתבו נימוק אחד בעד, נימוק אחד נגד, ואת עמדתכם.

מבט מהפסגה: ☐ סיכמתי את הרעיון המרכזי ☐ חזרתי לטקסט כדי להוכיח ☐ בדקתי שעניתי על כל חלקי השאלה

התחנה של סבא

2

טקסט סיפורי

סיפור קצר על ביקור של יום שישי.

 לפני הקריאה: ☐ הצצתי בכותרת ובמבנה ☐ זיהיתי את סוג הטקסט ☐ כתבתי השערה בשוליים

- 1 כל יום שישי, בעשר בדיוק, אמא הייתה מורידה אותי ליד הבניין של סבא שמואל וממשיכה לעבודה. "רק עד אחת," הייתה אומרת, כאילו מדובר בתור לרופא שיניים. בשנה שעברה עוד חיכיתי לימי השישי האלה. השנה, כשעליתי במדרגות, ספרתי אותן אחת־אחת, ובכל קומה האטתי קצת.
- 2 סבא פתח את הדלת ונעץ בי מבט ארוך. "את מהעירייה?" שאל.
"זאת אני, סבא. נעמה."
"נעמה," חזר אחריי, כמו מי שמנסה להיזכר בטעם של מאכל שאכל פעם. אחר כך חיך חיוך מנומס של מארח וזז הצידה.
- 3 הדירה הייתה אותה דירה: המפה עם הפרחים הכחולים, ריח הקפה השרוף, והרדיו החום על אדן החלון, רדיו ישן עם כפתור עגול וגדול, שסבא לא הרשה לאף אחד לגעת בו. פעם, כשהייתי בת שש, סובבתי את הכפתור, ומתוך הרדיו פרץ רחש של צפצופים. סבא לא כעס. הוא הניח את ידו הגדולה על ידי וסובב יחד איתי, לאט־לאט, עד שהרחש התחלף במוזיקה. "צריך סבלנות," אמר אז. "התחנה תמיד שם. רק צריך למצוא אותה."
- 4 עכשיו הוא יושב מול הרדיו הכבוי ובהה בו. ניסיתי לספר לו על המבחן במתמטיקה, על הלהקה שהקמנו בשכבה, על הכלב של השכנים. הוא הנהן, אבל עיניו היו רחוקות, והרגשתי שאני מדברת אל קיר. בשתיים־עשרה וחצי כבר הצצתי בשעון כל דקה.
- 5 ואז, כמעט בלי לחשוב, קמתי והדלקתי את הרדיו. רחש. צפצוף. סבא הסתובב אליי בבהלה, ואני כמעט משכתי את היד. אבל במקום זה הנחתי את ידו על הכפתור, ואת ידי על ידו. סובבנו יחד, לאט־לאט. הרחש נחלש, ומתוכו עלה שיר ישן, שיר שלא הכרתי.
- 6 סבא זקף את ראשו. שפתיו התחילו לזוז, ואחר כך גם הקול שלו: צרוד, מזייף קצת, אבל בטוח בכל מילה. הוא זכר את כל הבתים. כשהגיע הפזמון הוא הביט בי, והפעם לא היה במבט שלו שום ספק.
"את יודעת," אמר כשהשיר נגמר, "צריך סבלנות. התחנה תמיד שם."
- 7 באחת בדיוק צפרה אמא מלמטה. ירדתי במדרגות בריצה, ולא ספרתי אף אחת מהן.

שאלות · התחנה של סבא

איך כתוב 🔍

מעבר לשורות 📄

בין השורות 📄

בתוך הטקסט 📄

בתוך הטקסט 📄

1 מה עשתה אמא של נעמה בזמן שנעמה הייתה אצל סבא?

- א. חיכתה ברכב ליד הבניין
ב. המשיכה לעבודה
ג. הלכה לרופא שיניים
ד. עלתה איתה לדירה

בתוך הטקסט 📄

2 מה עשה סבא כשנעמה סובבה את כפתור הרדיו בגיל שש, ומה אמר לה?

בין השורות 📄

3 מדוע שאל סבא את נעמה "את מהעירייה?"

- א. הוא ציפה לביקור של פקיד
ב. הוא התבדח עם נכדתו
ג. הוא לא זיהה את נעמה
ד. נעמה הגיעה בשעה לא רגילה

בין השורות 📄

4 השוו בין הדרך שבה נעמה עולה במדרגות בתחילת הסיפור לבין הדרך שבה היא יורדת בסופו. מה השינוי מלמד על רגשותיה?

בין השורות 📄

5 "כמו מי שמנסה להיזכר בטעם של מאכל שאכל פעם" (פסקה 2). מה מלמד הדימוי על מצבו של סבא?

בין השורות 📄

6 למה רומז המשפט "התחנה תמיד שם. רק צריך למצוא אותה"?

- א. לתחנת האוטובוס ליד הבניין
ב. לכך שהזיכרונות והקשר עם סבא עדיין קיימים, וצריך סבלנות כדי להגיע אליהם
ג. לכך שהרדיו מקולקל וצריך לתקן אותו
ד. לכך שנעמה צריכה ללמוד לנגן

איך כתוב

7 המשפט "צריך סבלנות... התחנה תמיד שם" מופיע בסיפור פעמיים. מתי נאמר בכל פעם, ומה השתנה במשמעותו? מדוע לדעתכם הכותבת חוזרת עליו?

איך כתוב

8 "והרגשתי שאני מדברת אל קיר" (פסקה 4). מהו הביטוי הזה?

- א. תיאור מדויק של החדר
- ב. ביטוי ציורי שמביע תסכול ובדידות
- ג. ציטוט של דברי סבא
- ד. נימוק בטיעון

מעבר לשורות

9 מה הייתם עושים במקומה של נעמה בשעה שבה סבא לא הגיב? האם יש לכם "רדיו" משלכם, דבר שמחבר אתכם לאדם קרוב? כתבו פסקה.

מעבר לשורות

10 הציעו כותרת אחרת לסיפור, והסבירו את בחירתכם.

מבט מהפסגה: ☐ סיכמתי את הרעיון המרכזי ☐ חזרתי לטקסט כדי להוכיח ☐ בדקתי שעניתי על כל חלקי השאלה

איך הופכים מי ים מלוחים למים שאפשר לשתות?

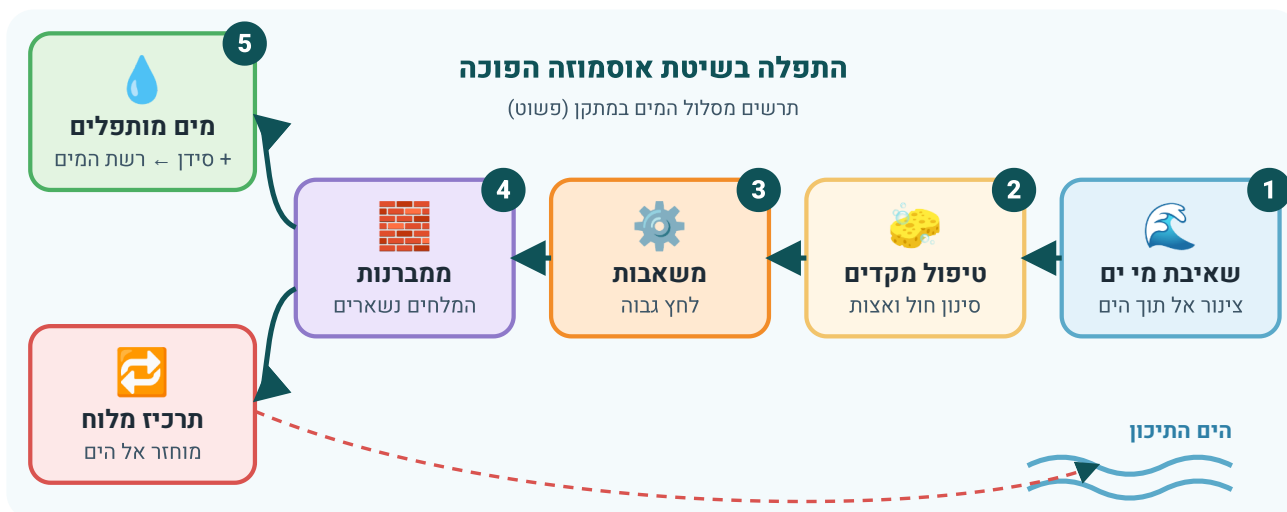
 לפני הקריאה: ☐ הצצתי בכותרת ובמבנה ☐ זיהיתי את סוג הטקסט ☐ כתבתי השערה בשוליים

1 מקורות המים הטבעיים של ישראל, ובהם מי התהום והכנרת, אינם מספיקים לאוכלוסייה הגדלה. בשנים שחונות, כשירד מעט גשם, המחסור מורגש במיוחד. פתרון אחד נמצא ממש ליד החוף: הים התיכון. ואולם מי הים מלוחים מדי לשתייה ולהשקיה, ולכן יש **להתפיל** אותם, כלומר להרחיק מהם את המלחים. המילה "התפלה" קשורה למילה "תָּפַל", שפירושה חסר מלח.

2 מתקן ההתפלה הגדול הראשון בישראל, באשקלון, החל לספק מים בשנת 2005. מאז הוקמו לאורך החוף מתקנים גדולים נוספים, ובהם בפלמחים, בחדרה, בשורק ובאשדוד. כיום מים מותפלים הם יותר ממחצית ממי השתייה בישראל.

3 רוב המתקנים פועלים בשיטה הנקראת **אוסמוזה הפוכה**. כדי להבין אותה, צריך להכיר קודם את האוסמוזה ה"רגילה": כששני נוזלים בריכוזי מלח שונים מופרדים בקרום דק, **ממברנה**, שמים יכולים לעבור דרכו ומלחים אינם יכולים, המים עוברים מעצמם מן הצד המלוח פחות אל הצד המלוח יותר. באוסמוזה הפוכה "מכריחים" את המים לנוע בכיוון ההפוך: מפעילים על מי הים לחץ גבוה, והמים נדחפים דרך הממברנה, בעוד המלחים נשארים מאחור.

4 התהליך במתקן מתרחש בכמה שלבים (ראו תרשים). תחילה נשאבים מי ים דרך צינור הנמשך אל תוך הים. אחר כך הם עוברים טיפול מקדים: סינון המרחיק חול, אצות וחלקיקים שעלולים לסתום את הממברנות. בשלב השלישי משאבות חזקות מעלות את לחץ המים ודוחפות אותם אל מערכי הממברנות. מן הממברנות יוצאים שני זרמים: מים מותפלים, וזרם מלוח במיוחד הנקרא **תרכיז**, המוחזר אל הים. בשלב האחרון מוסיפים למים המותפלים סידן, והם מוזרמים לרשת המים הארצית.

- 5 להתפלה יש גם מחירים. היא צורכת אנרגיה רבה, בעיקר להפעלת המשאבות. כדי לחסוך, משתמשים במתקנים במערכות להשבת אנרגיה, המנצלות את הלחץ של התרכיז היוצא; לפי רשות המים, מערכות כאלה מפחיתות את צריכת האנרגיה בכ-40%. נוסף על כך, צריך להחזיר את התרכיז לים בזהירות, כדי לא לפגוע בבעלי החיים שליד החוף.
- 6 למרות המחירים, ההתפלה שינתה את משק המים בישראל: מדינה שסבלה ממחסור כרוני במים יכולה כיום לספק מי שתייה גם בשנים שחונות.

שאלות · מים מן הים

איך כתוב 🔍

מעבר לשורות 📄

בין השורות 📄

בתוך הטקסט 📄

בתוך הטקסט 📄

1 מה פירוש המילה "התפלה" לפי הטקסט?

- א. טיהור מים מחיידקים
ג. שאיבת מים מן האדמה
ב. הרחקת המלחים מן המים
ד. הוספת מינרלים למים

בתוך הטקסט 📄

2 היכן ומתי החל לפעול מתקן ההתפלה הגדול הראשון בישראל?

בתוך הטקסט 📄

3 לפי התרשים, מה קורה למים מיד אחרי הטיפול המקדים?

- א. הם מוזרמים לרשת הארצית
ג. משאבות מעלות את הלחץ שלהם
ב. מוסיפים להם סידן
ד. הם מוחזרים לים

בין השורות 📄

4 בתרשים יוצאים מן הממברנות שני חצים. מה מייצג כל חץ, ולכן מגיע כל אחד מן הזרמים?

בין השורות 📄

5 מדוע חשוב שלב הטיפול המקדים? הסבירו את הקשר בינו לבין הממברנות.

6 מדוע נקראת השיטה אוסמוזה "הפוכה"?

בין השורות

- א. כי המים זורמים מן החוף אל הים
 ב. כי בעזרת לחץ המים נעים בכיוון ההפוך לכיוון הטבעי, מן הצד המלוח אל הצד המלוח פחות
 ג. כי מוסיפים למים מלח במקום להוציא אותו
 ד. כי התהליך מתחיל בשלב האחרון

7 הפסקה הרביעית בנויה כתיאור של תהליך. העתיקו ממנה ארבע מילים או צירופים המסמנים את סדר השלבים.

איך כתוב

8 "למרות המחירים, ההתפלה שינתה את משק המים בישראל". איזה קשר לוגי מביעה המילה "למרות"?

איך כתוב

- א. סיבה
 ב. ויתור
 ג. תכלית
 ד. הוספה

9 "והם מוזרמים לרשת המים הארצית" (פסקה 4). למה מתייחסת המילה "הם"?

איך כתוב

10 האם כדאי לדעתכם להקים בישראל מתקני התפלה נוספים? כתבו עמדה ושני נימוקים, ולפחות אחד מהם מבוסס על הטקסט.

מעבר לשורות

מבט מהפסגה: ☐ סיכמתי את הרעיון המרכזי ☐ חזרתי לטקסט כדי להוכיח ☐ בדקתי שעניתי על כל חלקי השאלה

מכתב לראש העירייה: תנו לנו מקום

מה עדיף במגרש הריק שבשכונה: חניון או מקום לבני הנוער?

 לפני הקריאה: ☐ הצצתי בכותרת ובמבנה ☐ זיהיתי את סוג הטקסט ☐ כתבתי השערה בשוליים

- 1 לכבוד ראש העירייה,
שלום רב,
- 2 שמי עומר, אני תלמיד כיתה ט' ואני גר בשכונת הגפן כבר עשר שנים. אני כותב אלייך בעקבות הידיעה שהמגרש הריק שליד המתנ"ס ייסלל ויהפוך לחניון. אני מבקש שתשקלי מחדש את ההחלטה, ותקצי את המגרש למתחם פנאי לבני הנוער בשכונה.
- 3 הנימוק הראשון שלי פשוט: לבני הנוער בשכונה אין לאן ללכת. הגן הציבורי מיועד לילדים קטנים, והמתנ"ס נסגר בשמונה בערב. כך יוצא שבערבים אנחנו מסתובבים ברחובות או יושבים בתחנות האוטובוס, ולא פעם השכנים מתלוננים על הרעש. מתחם עם מגרש כדורסל, פינת ישיבה מוצלת ותאורה ייתן לנו מקום משלנו, וגם ירחיק את הרעש מחלונות הבתים.
- 4 שנית, מקום כזה יעודד פעילות גופנית. מבוגרים רבים אומרים שבני נוער יושבים יותר מדי מול מסכים. ייתכן שהם צודקים, אבל כדי לצאת מן הבית צריך גם לאן לצאת. כשיש מגרש מואר וקרוב, קל יותר לרדת לשחק מאשר להישאר בחדר.
- 5 שלישית, המתחם יכול לשרת את כל השכונה. בבקרים יוכלו לבוא אליו גמלאים להליכה ולהתעמלות, אחר הצהריים ילדי היסודי, ובערב אנחנו. חניון, לעומת זאת, משרת רק את מי שיש לו רכב.
- 6 אני יודע שיש בשכונה מחסור בחניה, ושתושבים רבים מתקשים למצוא מקום בערב. זו בעיה אמיתית, ואני לא מזלזל בה. ואולם חניון אחד לא יפתור אותה: במרחק חמש דקות הליכה יש חניון של מרכז מסחרי שעומד כמעט ריק בערבים, ואפשר להגיע להסכם עם בעליו. חוץ מזה, חניון אפשר לבנות במקומות רבים, אבל שטח פתוח שנסלל לא יחזור.
- 7 לסיום, אני מזמין אותך לבוא לפגוש אותנו במגרש. קבוצה של עשרים בני נוער מהשכונה כבר אמרה שהיא מוכנה להתנדב: לעזור בתכנון, לשתול עצים ולשמור על הניקיון. אנחנו לא מבקשים רק לקבל. אנחנו רוצים להיות שותפים.
- 8 בכבוד רב,
עומר, כיתה ט', שכונת הגפן

שאלות · מכתב לראש העירייה: תנו לנו מקום

איך כתוב 🔍

מעבר לשורות 📄

בין השורות 📄

בתוך הטקסט 📄

1

מה מבקש עומר במכתבו?

בתוך הטקסט 📄

- א. לבנות חניון גדול יותר
- ב. להאריך את שעות הפעילות של המתנ"ס
- ג. להקצות את המגרש הריק למתחם פנאי לבני נוער
- ד. להוסיף ספסלים בתחנות האוטובוס

2

מנו את שלושת הנימוקים שעומר מציג לטובת עמדתו.

בתוך הטקסט 📄

3

השלימו את מבנה הטיעון במכתב: טענה, נימוק 1, נימוק 2, נימוק 3, טענת נגד, הפרכה, סיום.

איך כתוב 🔍

	טענה
	נימוק 1
	נימוק 2
	נימוק 3
	טענת נגד
	הפרכה
	סיום

4

מדוע עומר מזכיר את בעיית החניה, אף שהיא לכאורה נגד עמדתו?

בין השורות 📄

- א. כי הוא בעצם תומך בחניון
- ב. כדי להראות שהוא מכיר את הצד השני ולהפריך אותו, וכך לחזק את אמינותו
- ג. כדי להתלונן על השכנים
- ד. כי ראש העירייה ביקש ממנו לכתוב על כך

בין השורות

5 "אנחנו לא מבקשים רק לקבל. אנחנו רוצים להיות שותפים." מה מטרת המשפטים האלה בסוף המכתב?

איך כתוב

6 "ואולם חניון אחד לא יפתור אותה". איזה קשר לוגי מביעה המילה "ואולם"?

- א. ניגוד
ב. סיבה
ג. תוצאה
ד. הוספה

איך כתוב

7 "חניון אחד לא יפתור אותה" (פסקה 6). למה מתייחסת המילה "אותה"?

איך כתוב

8 באיזה משלב כתוב המכתב ברובו?

- א. משלב דיבורי עם סלנג
ב. משלב תקני ורשמי, המתאים לפנייה לבעלת תפקיד
ג. משלב מקראי וגבוה
ד. משלב שירי

מעבר לשורות

9 איזה נימוק של עומר משכנע אתכם ביותר, ואיזה פחות? נמקו.

מעבר לשורות

10 כתבו תשובה קצרה של ראש העירייה לעומר (4-5 שורות), במשלב מתאים.

מבט מהפסגה: ☐ סיכמתי את הרעיון המרכזי ☐ חזרתי לטקסט כדי להוכיח ☐ בדקתי שעניתי על כל חלקי השאלה

זוג טקסטים להשוואה

5

שני מבטים על עץ אחד

אותו עץ, שני כותבים, שתי מטרות.

 לפני הקריאה: ☐ הצצתי בכותרת ובמבנה ☐ זיהיתי את סוג הטקסט ☐ כתבתי השערה בשוליים

טקסט א: השקד המצוי (ערך מאנציקלופדיה לנוער)

- 1 השקד המצוי הוא עץ ממשפחת הוורדיים. בפי העם הוא נקרא לעיתים קרובות "שקדייה". השקד גדל בר בארץ ישראל, ומגדלים אותו גם במטעים בשביל פירותיו, השקדים.
- 2 בחורף העץ משיר את עליו. בעיצומו של החורף, לרוב בחודשים ינואר ופברואר, הוא מתכסה בפרחים לבנים ורודים, עוד לפני שצצים עליו העלים. מכיוון שהוא פורח מוקדם כל כך, כשרוב העצים עדיין חשופים, נחשב השקד לסמל של בוא האביב ושל ט"ו בשבט.
- 3 שמו העברי של העץ קשור לפועל "שָׁקַד", שמשמעו בתנ"ך "נזדרז, היה ער". על הקשר הזה מבוסס משחק מילים בספר ירמיהו (פרק א, פסוקים יא-יב): "מִקֵּל שָׁקַד אֲנִי רֹאֶה... כִּי שָׁקַד אֲנִי עַל דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ".

טקסט ב: מתוך יומן אישי, סוף ינואר

- 4 היום, בדרך הביתה, עצרתי ליד המגרש הנטוש בקצה הרחוב. כל החורף עברתי שם בלי להסתכל: עץ אפור, ענפים יבשים כמו אצבעות של מכשפה, ושקית ניילון שנתקעה בו מאז נובמבר.
- 5 והיום הוא פשוט התפוצץ. אין לי מילה אחרת. כל ענף היה מכוסה פרחים לבנים, ומשהו ורוד הציץ מתוכם, כאילו מישו נשף עליהם. השקית עוד הייתה שם, אבל אף אחד כבר לא הסתכל עליה. עמדתי שם כמה דקות, אולי עשר. דבורה אחת זמזמה לי ליד האוזן.
- 6 חשבתי על זה שהעץ עמד שם כל החורף, קירח ושקט, ואף אחד לא האמין בו, והוא בכל זאת התכונן. אמא אומרת שאני תמיד ממהרת. אולי מחר אצא קצת יותר מוקדם, רק כדי לעצור שם שוב.

שאלות · שני מבטים על עץ אחד

איך כתוב 🔍

מעבר לשורות 📄

בין השורות 📄

בתוך הטקסט 📄

בתוך הטקסט 📄

1 לפי טקסט א, מתי פורח השקד בדרך כלל?

- א. באביב, אחרי שצצים העלים
- ב. בעיצומו של החורף, לפני שצצים העלים
- ג. בקיץ, כשהפירות מבשילים
- ד. בסתיו, אחרי הגשם הראשון

בתוך הטקסט 📄

2 מצאו בטקסט ב שני פרטים המתארים את העץ לפני הפריחה, ושני פרטים המתארים אותו בזמן הפריחה.

בין השורות 📄

3 השלימו טבלת השוואה בין שני הטקסטים: סוג הטקסט, מטרת הכותב, מי מדבר (גוף), סוג המידע (עובדות או רגשות), משלב.

טקסט ב	טקסט א	
		סוג הטקסט
		מטרת הכותב
		מי מדבר (גוף)
		סוג המידע
		משלב

בין השורות 📄

4 "ואף אחד לא האמין בו, והוא בכל זאת התכונן" (טקסט ב). מה אפשר להבין מן המשפט?

- א. שהעץ היה חולה
- ב. שהכותבת רואה בעץ דוגמה למי שמתכונן בשקט וממשיך גם כשאיש אינו מאמין בו
- ג. שהשכנים רצו לכרות את העץ
- ד. שהעץ פורח רק פעם בכמה שנים

5

בין השורות

בטקסט א נאמר שהשקד הוא "סמל של בוא האביב". האם גם בטקסט ב העץ משמש סמל? של מה? הסבירו.

6

איך כתוב

"ענפים יבשים כמו אצבעות של מכשפה". איזה אמצעי לשוני זה, ומה הוא מוסיף לתיאור? מדוע אין אמצעי כזה בטקסט א?

7

איך כתוב

על מה מבוסס משחק המילים בפסוק מספר ירמיהו?

- א. על שתי מילים שנשמעות כמו שמות של פרחים
- ב. על שתי מילים מאותו שורש: "שָׁקַד" (העץ) ו"שָׁקַד" (ער, מזדרז)
- ג. על מילה אחת שמשמעה "מקל"
- ד. על חרוז בין "רואה" ל"לעשותו"

8

איך כתוב

איזה משפט כתוב במשלב דיבורי?

- א. "השקד המצוי הוא עץ ממשפחת הוורדיים."
- ב. "נחשב השקד לסמל של בוא האביב."
- ג. "והיום הוא פשוט התפוצץ. אין לי מילה אחרת."
- ד. "מגדלים אותו גם במטעים בשביל פירותיו."

9

מעבר לשורות

לאיזה קורא מתאים כל אחד מן הטקסטים, ובאיזה מצב הייתם בוחרים לקרוא כל אחד מהם?

10

מעבר לשורות

כתבו פסקה (5–6 שורות) המשלבת מידע מטקסט א עם החוויה מטקסט ב. השתמשו לפחות בשתי מילות קישור.

מבט מהפסגה: ☐ סיכמתי את הרעיון המרכזי ☐ חזרתי לטקסט כדי להוכיח ☐ בדקתי שעניתי על כל חלקי השאלה

